[1]והעמיד הכהן את האשה לפני ה' ונתן על כפיה כך הוא אם היה חיגר או גידם לא היה משקה מר בר רב אשי אמר [א]כשם שאילמת לא היתה שותה דכתיב [2]ואמרה האשה אמן אמן כך הוא אם היה אילם לא היה משקה:

הדרן עלך ארוסה

כשם [ב]שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותו שנאמר [2]ובאו ובאו כשם [ג](א)שאסורה לבעל כך אסורה לבועל שנאמר [3]נטמאה ונטמאה דברי ר' עקיבא א"ר יהושע כך היה דורש זכריה בן הקצב רבי אומר שני פעמים האמורים בפרשה נטמאה ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל: [ד]בו ביום דרש ר' עקיבא [ה][4]וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא אחרים למד על ככר שני שמטמא את השלישי א"ר יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית אומר עתיד דור אחר [ו]לטהר ככר שלישי שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא והלא ר' עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר כל אשר בתוכו יטמא: בו ביום דרש ר' עקיבא [5]ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' ומקרא אחר אמר [6]מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב אי אפשר לומר אלף אמה שכבר נאמר אלפים אמה ואי אפשר לומר אלפים אמה שכבר נאמר אלף אמה הא כיצד אלף אמה מגרש ואלפים אמה [ז]תחום השבת ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר [ח](ה)אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים: בו ביום דרש רבי עקיבא [7]אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר שאין ת"ל לאמר ומה ת"ל לאמר מלמד שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה על כל דבר ודבר כקוראין את הלל [ט](אשירה לה' כי גאה גאה) לכך נאמר לאמר רבי נחמיה אומר כקורין את שמע ולא כקורין את הלל: בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס לא עבד איוב את הקב"ה אלא מאהבה שנא' [8]הן יקטלני לו איחל ועדיין הדבר שקול לו אני מצפה או איני מצפה ת"ל [9]עד אגוע לא אסיר תומתי ממני מלמד שמאהבה עשה אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית דורש כל ימיך שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה שנאמר [10]איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה: **גמ'** אותו למאן אילימא לבעל מאי עביד וכי תימא דאי

רש"י

והעמיד. ולא חגרת: **ונתן על כפיה.** ולא גידמת קטועת ידים:

הדרן עלך ארוסה

כשם. כך בודקין אותו. בגמ' מפרש לה: **שנאמר ובאו ובאו.** בגמ'(ו) מפרש אי וי"ו יתירא דריש או ובאו ובאו יתירי דכתיבי בענינא: **נטמאה ונטמאה.** וי"ו יתירא דריש אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה: **וכך היה ר' זכריה דורש.** וי"ו יתירא: **שתי פעמים.** ונסתרה והיא נטמאה לא ממניינא הוא דאוקימנא לטומאה ודאית בעד אחד בפ"ק (לעיל ג:) אלא וקנא את אשתו והיא נטמאה והיתה אם נטמאה ועוד כתיב אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה(ח) ובגמרא דריש לה ר"ע לתרומה ורבי נמי מודי. והאי דנקט הכא תרי מינייהו ותו לא משום (א) דשמעינן לר"ע דדריש בעל ובועל מריבויא דוי"ו יתירא וקא"ל רבי בעל ובועל מנטמאה ונטמאה נפקי ולא דרשי וו"י: **בו ביום דרש.** במס' ברכות (דף כח.) אמרינן דכל היכא דתני בו ביום הוא יום שהושיבו את ר"א בן עזריה לנשיאות שנתרבו תלמידים שנתנו רשות ליכנס לכל שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"ח שאין תוכו כברו אל יכנס לבהמ"ד ורבתה תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה. והא דקתני לה הכא נראה בעיני דהך דרשה דנטמאה ונטמאה דלעיל נמי בו ביום הואי: **כלי חרש.** הוא ראשון שנטמא מן השרץ והאוכל שבתוכו שני שנטמא בכלי: **אינו אומר טמא.** כל אשר בתוכו טמא אלא יִטְמָא למדרש נמי יְטַמֵּא שמטמא אחרים: **לימד על ככר שני.** להכי נקט ככר לפי שהוא מצוי בתנור שהוא כלי חרש: **שמטמא את השלישי.** בתרומה ואפי' בחולין דקרא סתמא כתיב: **עתיד דור אחר.** מן העתידין לבא שיטהר את השלישי אף בתרומה שאין לו מקרא מן התורה ואנן הוא דמטמאינן ליה בתרומה מק"ו כדמפרש בגמרא(ט) ודור אחר פריך ליה לק"ו כדלקמן בגמרא(י): **ור"ע תלמידך מביא מקרא שהוא טמא.** אף בחולין: **מגרש.** רחבה פנויה מזריעה ומבתים ומאילנות(כ) לנוי העיר להיות לה לאויר. ואלפים לא הוזכרו לתתן ללוים ולא נאמרו אלא ליציאת תחום שבת: **שדות וכרמים.** ואלפים סביב נתנו ללוים מהם הניחו אלף סביב העיר למגרש והשאר שדות וכרמים: **שאין ת"ל לאמר.** שאינו דומה לשאר לאמר שבתורה שהשכינה מדבר הדבור למשה לחזור הוא ולאמרו לישראל אבל כאן אין לומר כן: **כקורא את הלל.** בגמ'(ל) מפרש: **כקורין את שמע.** בגמרא(ל) מפרש: **מאהבה.** שאוהב את המקום: **שקול.** משקלו שוה מכריע לכאן ולכאן: (מ)**לו אני מייחל או איני מייחל.** וה"ק הן יקטלני הלא הוא הורגני לא אייחל לו עוד דיש לא שהוא נדרש כמו לו בלמ"ד וי"ו כדמפרש בגמרא(נ): **מיראה.** מדאגת הפורענות שלא תבא עליו: **ירא אלהים.** ולא אוהב אלהים: **תלמיד תלמידך.** תלמידו של ר"ע היה: **גמ'** דאי

תוספות

לפני ה' וכן הא דאמר מר בר רב אשי דאילמת אינה שותה משום דכתיב ואמרה ואפי' למ"ד (סנהדרין דף מה:) לא בעינן קרא כדכתיב מודה דאילמת אינה שותה משום דלא מצי לקבולי שבועה ואפי' גבי חליצה דקרייה לא מעכבא אילם ואילמת שחלצו חליצתן פסולה משום דר' זירא כל הראוי לבילה אלא ונתן על כפיה אע"ג דלאו קרא יתירא הוא בעי קרא כדכתיב והכי משמע בפרק שלשה מינין בנזיר (דף מו:) דמאן דבעי קרא כדכתיב דנזיר ממורט או אין לו כפים אין לו תקנה משום דכתיב ונתן על כפי הנזיר וכן אין לו בהן יד משום דכתיב על בהן ידו תריץ דרב אשי מהדר למר קשישא לפום סברתו דבעי למידק ממתני' דבעינן קרא כדכתיב וא"ל רב אשי מהכא ליכא למידק מידי דהתם קרא יתירא מיהו רב אשי ס"ל דבעינן קרא כדכתיב:

הדרן עלך ארוסה

כשם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו. ירושלמי המאררים אמר רבי תנחומא מנין המאררים נגד רמ"ח אברים שיש בה ונגד רמ"ח אברים שיש בו כשם שהמים בודקין אותה על כל ביאה וביאה שהיא מקבלת מבעלה לאחר הבועל כך הן בודקין אותו וכשם שהיא אסורה לאחיו של בעל כך היא אסורה לאחיו של בועל היא על ידי שדרכה ליאסר בין לו בין לאחר היא נבדקת אבל הוא לכשתשתה הוא נבדק בדקו אותו ולא אותה אני אומר הזכות תולה ניחא כמאן דאמר הזכות תולה לה ואינו ניכרת ברם כמאן דאמר הזכות תולה וניכרת הרי לא הוכרה אלא אני אומר מים מגולים שתה ונלבה הכין לא הוון בעייא מבדקוניה אלא כדין אלא אני אומר ◦ עם אחרים נסתרה ולא כן סברינן מימר לכשתשתה הוא נבדק תיפתר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת ובדקו אותו ולא בדקו אותה בדקו אותה ולא בדקו אותו אני אומר הזכות תלה ליה ניחא כמ"ד הזכות תולה ואינו ניכרת ברם כמ"ד הזכות תולה וניכרת הרי הוא לא הוכר אלא אני אומר מים מגולים שתת ונלבת הכין לא הוה בעי מבדקונה אלא כדין אלא אני אומר עם אחרים נסתרה מעתה גרש יהא מותר בה תיפתר שהיה הוא שוגג והיא מזידה ובדקו אותה ולא אותו הוא מזיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לביתה גירש מהו שיהא מותר בה ◦ אפשר לומר מזיד בה ואת אמרת הכין הוא שוגג והיא מזידה פשיטא שהיא אסורה לביתה גירש מהו שיהא מותר בה אפשר לומר יצאה מתחת ידו ואת אמר הכין ומנין שהדבר תלוי בה שמעון ב"ר אבא בשם ר' יוחנן אמר ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה בה הדבר תלוי אם היתה מזידה אסורה שוגגת מותרת:

ההוא

כדמפרש בגמרא(י): **מיראה.** מדאגת הפורענות שלא תבא עליו: **ירא אלהים.** ולא אוהב אלהים: **תלמיד תלמידך.** תלמידו של ר"ע היה: **גמ'** דאי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה ב והלכה ג:

א ב מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה יז סמג עשין נו:

ב ג מיי' שם פ"ב הלכ' יב טוש"ע אה"ע סי' יא סעיף א וסימן קעח סעיף יז:

ד [מיי' פי"א מהל' אבות הטומאות הל' בן]:

ג ה מיי' י"ג מהל' שמיטה ויובל הלכה ב וע"ש בכ"מ סמג עשין קנה:

מוסף רש"י

כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל. אם ימות בעלה או יגרשנה (לעיל ב.). **בו ביום.** ביום שמינו את ר"א בן עזריה לנשיאות (פסחים יח.) וכל היכא דתני בו ביום סתמא ההוא יומא הוא והכי אמרינן בברכות (כח.) (חולין לג:). **וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו.** שרץ שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא התנור והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני, וכתיב יִטְמָא ומשמע יְטַמֵּא, אלמא עביד שלישי (שם) ותניא בהכל שוחטין (שם כד:) אע"פ שלא נגע אלא נתלה באוירו הוה ליה כלי ראשון, וכתיב כל אשר בתוכו יטמא מחמת הכלי ה"ל אוכל שני, ואינו אומר טמא אלא יטמא, לדרוש ביה יְטַמֵּא (פסחים יח.). **למד על ככר שני.** דסתם תנור ככרות בתוכו, שמטמא את השלישי. וקרא משמע בין חולין ובין תרומה (חולין לג:) דהא קרא משתעי באוכלין כדכתיב בתריה מכל האוכל אשר יאכל, והוא היה בתוך הכלי יטמא, אלמא ככר שני עושה שלישי ואף בחולין, דקרא סתמא כתיב, והא ליכא למימר דאוכלין שבו מקבלין טומאה מן השרץ דליהוי אויר כלי כמאן דמלי טומאה וניהוו אוכל ראשון, דא"כ אף כלים שבאוירו יטמאו (פסחים יח.). **ואלפים אמה שדות וכרמים.** אלפים הוא נותן להם סביב ומהם אלף הפנימים למגרש והחיצונים לשדות וכרמים (במדבר לה ד).

תוספות שאנץ

כשם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו בגמרא מפרש לה. שנאמר ובאו ובאו הא נמי מפרש בגמ' אי וא"ו יתירה [דריש] או ובאו יתירה דריש. כך היה ר' זכריה בן הקצב דורש וא"ו יתירה. ונטמאה ב' פעמים פ"ה אבל ונסתרה והיא נטמאה לאו ממניינא הוא דהא אוקימנא לעיל בפ"ק לטומאה ודאית בעד אחד. ולא נהירא דהא כבר שמעינן בריש מכילתין טומאה דעד אחד מוהיא לא נתפשה. וכי תימא דאיצטריך לומר דבעי' סתירה כעין טומאה דאמר התם דאיתקש סתירה לטומאה ומשום [דכתיב] ונסתרה והיא נטמאה. הא ממילא שמעי' ליה. ולכן צ"ל דגמ' דקאמר (לקמן כח) ומה תלמוד לומר והיא נטמאה דטומאה יתירה קדריש ודלא כפ"ה בגמ' דלא קרא יתירא קדריש דמשמע שהוא סובר שאין כאן אלא ב' ונטמאה וקנא את אשתו והיא נטמאה ועוד כתיב אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה (א) ובגמ' צ"ל דכדי' ונסתרה והיא נטמאה יתירה כדפרי'. בו ביום דרש ר' עקיבא פ"ה דאמר בברכות דכל היכא דתני בו ביום הוי ביום שהשיבו את רבי אלעזר בן עזריה בנשיאות [שנתרבו] תלמידים שנתנו רשות לכל ליכנס שהיה ר"ג אומר כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש ורבתה תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה והא דתני לה הכא נראה בעיני דהך דרשא דונטמאה ונטמאה דלעיל נמי בו ביום הואי. ל"ה: וכל כלי חרש שהוא ראשון שנטמא מן השרץ והאוכל שבתוכו שני שנטמא מן הכלי אינו אומר טמא אלא יטמא כל אשר בתוכו יטמא למדרשיה ביה נמי יטמא לאחרים לימד על ככר שני להכי נקט ככר לפי שמצוי בתנור שהוא כלי חרס: שמטמא את השלישי ואפי' בחולין דקרא סתמא כתיב ל"ה. וליכא למימר דליהוי אויר התנור כמאן דמלי טומאה וליהוי האוכל ראשון דא"כ אף כלים שבאוירו יטמא וליתא דאמרי' בפ"ק דפסחים מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס: **גמ'**

(א) אולי צ"ל אבל בחומש נראה דקדריש ונסתרה וכו'

מסורת הש"ס

א) לעיל כה., ב) פסחים יח. חולין לג:, ג) [נ"ל וכל כלי], ד) [שבת סט. ע: עג. קנג: עירובין עט: קג. סנהדרין סו.], ה) [עירובין נו: ע"ש תוספתא סוף ערכין ע"ש], ו) רש"ל מ"ז, ז) [לקמן כח.], ח) [ועוד כתיב והיתה אם נטמאה ובגמ' דריש לה ר"ע חד לתרומה כו'. רש"ל], ט) [לקמן כט.], י) [שם:], כ) בס"א ליתא ומאילנות, ל) [לקמן ל:], מ) [איוו. רש"ל], נ) [לקמן לא.].

תורה אור השלם

1. וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֵת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים: במדבר ה יח

2. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: במדבר ה כב

3. זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה: במדבר ה כט

4. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

5. וּמַדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר אֶת פְּאַת קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת יָם אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֵת פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הֶעָרִים: במדבר לה ה

6. וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב: במדבר לה ד

7. אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַייָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַייָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: שמות טו א

8. הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל אַךְ דְּרָכַי אֶל פָּנָיו אוֹכִיחַ: איוב יג טו

9. חָלִילָה לִּי אִם אַצְדִּיק אֶתְכֶם עַד אֶגְוָע לֹא אָסִיר תֻּמָּתִי מִמֶּנִּי: איוב כז ה

10. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע: איוב א ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שתי וכו' דשמעיה לר"ע:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כשם כו' **אלא אני אומר עם אחרים נסתרה.** נ"ל עם אחרות נסתר: **בא"ד אפשר** לומר מזיד בה. עי' יבמות דף לה ע"א תד"ה אע"פ:

דאי אית ביה עון בדקי ליה מיא כי אית ביה עון בדידיה מי בדקי לה מיא לדידה והא [6]תניא [1]ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה [8]בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו ואלא לבועל ליתני כדקתני סיפא כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל לעולם לבועל ורישא איידי דתנא אותה תני אותו סיפא איידי דתנא בעל תנא בועל: שנאמר ובאו ובאו: איבעיא להו באו ובאו קאמר או ובאו ובאו קאמר ת"ש כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל שנאמר נטמאה ונטמאה ועדיין תיבעי נטמאה [6] נטמאה קאמר או נטמאה ונטמאה קאמר ת"ש מדקתני סיפא רבי אומר שני פעמים האמורין בפרשה ונטמאה ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל מכלל דרבי עקיבא [3]ווי קדריש הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי כתיבי חד לצואה דידה וחד לצואה דידיה חד לעשייה דידה וחד לעשייה דידיה חד לידיעה דידה וחד לידיעה דידיה ורבי תלתא קראי כתיבי חד לצואה וחד לעשייה וחד לידיעה ורבי כשם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו מנא ליה נפקא ליה מדתני' [2]לצבות בטן ולנפיל ירך [2]בטנו ויריכו של בועל אתה אומר בטנו ויריכו של בועל או אינו אלא בטנה ויריכה של נבעלת כשהוא אומר וצבתה בטנה ונפלה יריכה הרי בטנה ויריכה של נבעלת אמור ומה אני מקיים לצבות בטן ולנפיל ירך בטנו ויריכו של בועל ואידך ההוא [3]דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירך שלא להוציא לעז על המים המרים ואידך א"כ לכתוב קרא בטנה ויריכה מאי בטן וירך ש"מ לבועל ואימא כולי להכי הוא דאתא אם כן לכתוב בטנו ויריכו מאי בטן וירך ש"מ תרתי: א"ר יהושע כך היה דורש זכריה כו': ת"ר שלש פעמים האמורין בפרשה אם נטמאה ונטמאה למה [7]אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה דברי רבי עקיבא אמר רבי ישמעאל קל וחומר ומה גרושה שמותרת לתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה מה ת"ל והיא נטמאה והיא לא נטמאה אם נטמאה למה שותה אם לא נטמאה למה משקה [7]מגיד לך הכתוב שהספק אסורה [8]מכאן אתה דן לשרץ ומה סוטה [9]שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון עשה בה ספק כודאי שרץ שעשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון אינו דין שיעשה בו ספק כודאי

ההוא דמודע לה כהן. פירוש הכהן צריך להודיע שלא להוליד

[9]לעז וכיון דגלי לן קרא דהוא נבדק כמותה וכתיב בה טוהה ידיעה ועשייה לא צריך למכתב תו ביה: **זו שאסורה בתרומה** אינה דין שאסורה לכהונה. וליכא למימר בת ישראל יומיא שאסורה בתרומה ומותרת לכהונה דה"פ ומה גרושה שמותרת לתרומה אסורה לכהונה ע"י מעשה שנעשה בה דהיינו גירושין זו וכו' אינו דין שאסורה לכהונה ע"י זנות שנעשה בה אבל בת ישראל מה שפסולה בתרומה אינו ע"י מעשה ועוד אם תנשא בת ישראל לכהן תהא מותרת לתרומה מה שאין כן בגלו שאין להם היתר לעולם בספרי מתני הכי ומה גרושה קלה שמותרת לחזור למגרשה בישראל פסולה מן הכהונה סוטה ממורה דין הוא שפסולה מן הכהונה:

מה ת"ל היא נטמאה וכו'. כגירסת רש"י וכך סיומא לגמרא שלעולם אין משקין אלא על הספק ול"מ וכי אילטריך קרא למיסר ספיקא יש לומר הכתוב אוסרה קודם שתיה כאילו היא ודאי ואע"ג דליכא מלקות כדמוכח בפ"ק דיבמות (דף יא:) [1]מיהו לאו הכא מכלל עשה איכא ואפי' אם היא טהורה נענש בנ"ד של מעלה אם בא עליה כמו על חייבי עשה ולא כשאר ספיקות כגון ספק חלב ספק שומן ואכלו ונודע שהוא שומן אע"ג דצריך כפרה וקליימה מיהו לא חמיר כחייבי עשה:

אינו דין שעשה בו ספק כודאי. ליכא למיפרך גזיר ועושה פסח יוכיחו שעשה בהן אונס כדלון דנפקא לן מכי יומת מת עליו בפתח פתאום בספרי ובפרק ג' דכריתות (דף ט.) ואפ"ה לא עשה בהן ספק טומאת התהום כודאי לפי שטומאת התהום הלכה הוא [1]ולא סתרינן ק"ו מהלכה וה"ה דאין להוכיח משם דהכי אמר בהוכחה אף אני אביא זה והלא אין ללמוד הימנו אבל הא איכא למתמה אמאי לא פרכינן מה לסוטה שכן רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה כדפרכינן לעיל ברישא פ"ק (דף ב:) ואין לומר משום דלעיל מיירי בטומאה דבתר קינוי וסתירה דמהימן עד מ' התם ודאי איכא רגלים אבל הכא ילפינן מסתירה דבתר קנוי גרידא דליכא למיפרך שכן קינא לה דקנוי לא משיב רגלים בלא סתירה דהא ברים מסכת נדה (דף ב:) דמייתי התם מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשו על גביו בין בהר"ר בין ברה"י טמא ר"ש אומר ברה"ר טהור ברה"י תולין ושניהם לא למדוה אלא מסוטה רבנן סברי בסוטה מה סוטה שפק הוא ועשאוה כודאי אף כו' ופריך אי מסוטה נימא מה סוטה ברה"י טמא ודאי הכא נמי טמא ודאי הכי השתא התם יש רגלים לדבר שהרי קנא לה ונסתרה הכא מאי רגלים לדבר איכא אלמא אע"ג דמסתירה דבתר קנוי יליף כי הכא פריך והכא אמאי לא פריך הכי ויש לומר דסתירה על ידי קנוי בסוטה הוי כספק מגע שכן שהרי בלא קנוי לא היה שום ספק בסתירה גרידא דלא נחשדו על הערויות אלכן הקנוי גורם הספק וה"פ במס' נדה התם גבי סוטה וספק שכן הרי ריעותא דהיינו השכן והבועל קמן אבל הטהרות והאשה אבל גבי מקוה קודם עבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא לספוקי על ידה ולעיל בפ"ק קודם העדלת עדים לא הוה שום ריעותא:

מכאן

דאי איתא ביה עון בדקי ליה מיא כי איתא ביה עון בדידיה. שבא עליה לאחר שנסתרה: **כומן שהאיש מנוקה מעון.** שלא בא עליה משנאסרה עליו האשה ההיא תשא עונה שיבדקוה המים: **אלא לבועל ליתני.** כך בודקין את הבועל בהדיא כדתני סיפא בהדיא כך אסורה לבועל ולא תנא כך אסורה לו: **כאן וכאן קאמר.** מרבויא דוי"ו: **או ובאו ובאו.** הכפולים בפרשה דריש: **שנאמר נטמאה ונטמאה.** ס"מ רבי עקיבא וי"י דריש: **ועדיין.** בהא גופא מיבעיא לי נטמאה ונטמאה דריש מרבויא דוי"ו או חד נטמאה וחד ונטמאה קדריש: **שיבא קראי.** שאשה ובאו כתובים שם ובאו המים המארריס האלה במעיך לצבות בטן להודיע לנו בטנו והדר ירך שלא להוליא לעז כדאמרי' בפ"ק (לעיל ט:) וחד והשקה את האשה את מי המרים המארריס ובאו בה המים וגו' לעולה שהקב"ה גוזר שיבואו בה המים למרים וחד (ב) לעשייה והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו' לעשייה כאן הודיע הכתוב את ישראל דמבטיח להן שיבדקוה המים ובכולא כתיב וי"י יתירי הכי שית: **דידיה.** דבועל: **דידה.** דאשה ידיעה ולוותה ועשייה כדפרישית: **ורבי.** אלא דריש וי"י תלתא קראי הוא דכתיבי וכולהו לידיה ידיעה ועשייה ולוותה: **שלא להוליא לעז.** משום דהוא אמר לה בקללה בריאת את יריכך נופלת וגו' וסוף המים לבדוק כדרך כמיסתן דכתיב ולבתה בטנה והדר ונפלה יריכה לכך הוצרך להודיע תחילה שהמים כדרך כמיסתן יבדקוה: **ואימא כולי להכי הוא דאתא.** לבועל. להודיע דבטן לקה בריאת מנלן: **מאי בטן וירך.** סתם הכא והכא דריש ליה: **שלשה פעמים.** וקינא את אשתו והיתה והיתה אם נטמאה תחת אישה ונטמאה: **ואחד לתרומה.** שאפילו היא בת כהן ובעלה כהן נפסלה מן התרומה: **קל וחומר.** אינו צריך להביא מן המקרא לפוסלה מן הכהונה מלינשא לכהן דמקל וחומר אתי: **מה גרושה.** בת כהן שנתגרשה מישראל וחזרו אין לה שמותרת בתרומה דכתיב מלחם אביה תאכל פסולה לכהונה: **זו שפסולה מתרומה.** מרבויא דנטמאה דקתמרת אינו דין שפסולה לכהונה. ולקמן פריך והא לא אייתי רבי עקיבא בפסול כהונה כלל דלא אצרכה קרא ומאי קאמר ליה רבי ישמעאל: **מה ת"ל והיא נטמאה כו'** גרסינן. ולא גרס א"כ דמילתא באנפי נפשה היא ולא נטמאה יתירא קמיבעיא ליה דהא דרשינן ולאו רבי ישמעאל נאודיה קאמר לה אלא סתמא היא וקראי דעייגינא דקדריש ואזיל: **מה תלמוד לומר וקנא את אשתו והיא נטמאה.** דמשמע דולאי נטמאה ומה תלמוד לומר אם עבר עליו וגו' והיא לא נטמאה אי פשיטא דלא נטמאה למה דנטמאה למה שותה ואי פשיטא דלא נטמאה למה משקה: **מגיד לך הכתוב שעל הספק אסורה.** והכי קאמר קרא אשה זו שמא נטמאה ושמא לא נטמאה וקאמר לך דישקנה לבדר הספיקא ואי לא משקה לה אסורה: **ומכאן אתה.** למד ק"ו לשרץ ספק נגע בטהרות ספק לא נגע דמחזקינן לה בטומאה מספק: **סוטה לא עשה בה כו'.** דכתיב [במדבר ה] והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת והוא הדין לשוגג אשתו ואשת איש עמו ונתכוין לאשתו ונזדמנה לו זאת ואף היא שוגגת בסברה שהוא בעלה עשה בה ספק כודאי ל"ה. ונראה דאין ק"ו גמור אלא גלוי מלתא בעלמא הוא דאי ק"ו גמור הוא א"כ גילף כל איסורין שעשה בה שוגג כמזיד שיעשה בהם ספק כודאי מהאי ק"ו (עם) [וגם] נחלוק בין רשות היחיד לרשות הרבים כמו בטומאה: ועוד דאיכא למיפרך מה לסוטה שכן נסתרה ויש רגלים לדבר תאמר בשרץ שאין בו כן אלא ש"מ דאין זה ק"ו גמור אלא גלוי מלתא בעלמא הוא ובכולי תלמודא גמרי' ספק טומאה ברה"י מסוטה כדאמר הלכתא גמירי לה מסוטה והוי כמו הלכה למשה מסיני. א"נ מדכתיב ונסתרה והיא נטמאה בסוטה ילפינן טומאה והלכתא גמירי לה מסוטה לאו דוקא אלא כלומר דמסוטה גמרינן לה והא דילפינן מסוטה היינו ספק טומאה ברה"י דכל ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור לא גמרי מינה.

ומקוס

מסורת הש"ס

א) [נקמן מז: שבועות ה. יבמות נמ. קידושין מז:], ב) [יומא מה. וש"נ], ג) [לעיל ט.; ד) [לעיל כו:], ה) [נעו לומר לה הס"ד ואח"כ מה"ד ש"מ מרתי וכיון דגלי לן כו'. רש"ל], ו) [עי' היטב תוס' שם ד"ה מאי], ז) ואין דנין ק"ו כו'. רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ: במדבר ה לא
2. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לְצַבּוֹת בֶּטֶן וְלִנְפֹּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: במדבר ה כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועדיין תיבעי נטמאה ונטמאה קאמר או אם נטמאה ונטמאה: (ב) רש"י ד"ה שיתא וכו' ומד והשקה כל"ל ותיבת לעשייה נמחק:

מוסף רש"י

בזמן שהאיש מנוקה מעון. שלא בא עליה לאחר שנסתרה, שהתורה אסרה עליו לכתיב (במדבר ה) והיא נטמאה (יבמות נח. וכעי"ז קדושין כד). אין האיש מנוקה מעון. שבא עליה אחר שנסתרה (שבועות ה.) או: מעון ילוף בנאשה האסורה בין מזו שנסתרה בין מאחרת (לקמן מז:). שלא להוציא לעז על המים המרים. שיאמרו לא עשו כסדר האלה ואין פורענות זו על ידן (לעיל ט).

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה ח ופ"ג הלכה יז יח:
ב ומיי' שם פ"ג הל' יח:
ה ג מיי' שם פ"ג הל' ז:
ו ד ה מיי' פט"ז מהל' אבות הטומאה הלכה ח ב:
ז ו מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה כד ושו"ע אה"ע סי' קנח סעי' ג בהג"ה:

תוספות שאנץ

חד לצואה דידה שהקדוש ברוך הוא גזר שיבואו בה המים וחד לידיעה דידה להודיעה דבטן ואחר כך ירך שלא להוציא לעז כדאמר פ"ק. וחד לעשייה והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעול מעל באישה. ובאו בה המים המארריס למרים ל"ה. וגר' דידה ברישא תחלה לפי שעיקר המעשה באשה הוא. א"ר ישמעאל ק"ו אינו צריך להביא מקרא לפסלה מלהנשא לכהן דמק"ו אחיא ומה גרושה בת כהן שנתגרשה מישראל וזרע אין לה שמותרת בתרומה כדכתיב מלחם אביה תאכל פסלה מן הכהונה זו שפסולה לתרומה מריבויא (בעלמא) [דונטמאה] כדקאמרת אינו דין שפסולה לכהן ל"ה. מה ת"ל והיא נטמאה ה"ג ול"ג אם כן מה ת"ל ונסתרה והיא נטמאה [6]) והיא נטמאה יתירה לא דר' דהא דרשי' לעיל בפ"ק ול"נ כמש"כ במתני'. ועוד פ"ה דלאו ר' ישמעאל לחודיה קאמר לה אלא סתמא היא וקראי דעייגינא קא דרשי ואזיל ל"ה: ומכאן אתה דן לשרץ פ"ה מכאן אתה למד בק"ו דשרץ ספק נגע ספק לא נגע בטהרות דמחזקי' ליה בטומאה מספק. ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד פ"ה סוטה שלא עשה בה כו' דכתיב והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת וה"ה לשוגג אשתו ואשת איש עמו ונתכוין לאשתו ונזדמנה לו זאת ואף היא שוגגת בסברה שהוא בעלה עשה בה ספק כודאי ל"ה. ונראה דאין ק"ו גמור אלא גלוי מלתא בעלמא הוא דאי ק"ו גמור הוא א"כ גילף כל איסורין שעשה בה שוגג כמזיד שיעשה בהם ספק כודאי מהאי ק"ו (עם) [וגם] נחלוק בין רשות היחיד לרשות הרבים כמו בטומאה: ועוד דאיכא למיפרך מה לסוטה שכן נסתרה ויש רגלים לדבר תאמר בשרץ שאין בו כן אלא ש"מ דאין זה ק"ו גמור אלא גלוי מלתא בעלמא הוא ובכולי תלמודא גמרי' ספק טומאה ברה"י מסוטה כדאמר הלכתא גמירי לה מסוטה והוי כמו הלכה למשה מסיני. א"נ מדכתיב ונסתרה והיא נטמאה בסוטה ילפינן טומאה והלכתא גמירי לה מסוטה לאו דוקא אלא כלומר דמסוטה גמרינן לה והא דילפינן מסוטה היינו ספק טומאה ברה"י דכל ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור לא גמרי מינה.

---

6) נ"ל דלא נטמאה יתירא קדרים דהא דרשינן לעיל וכו'.

ח א מיי' פט"ו מהל' אבות הטומאה הלכה ח ופט"ז הלכה (מ) ב: ט ב מיי' שם פט"ז הלכה ב:
י ג מיי' שם [והל' ח] ופט"ו הלכה ח:

מכאן אמרו וכו' ברשות הרבים ספיקו טהור. בפ"ק דשמיטת חולין (דף ט:) ובפרק אין מעמידין (ע"ז דף נז:) אמר דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה דמשמע דדוקא במקום סתירה טמא אבל שלא במקום סתירה גמירי דטהור ולאי הוא ותימה למאי איצטריך הלכתא לימא העמד טהור על חזקתו ואימור לא נטמא והכי אמר בהדיא נמי ברים מסכת נדה (דף ג.) דרבי שמעון גמר לה מספק טומאה בהר"ר ואמר ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספיקא לא מחתינא ליה טומאה וי"ל אי לאו הלכתא דגמרינן דברה"ר טהור הוה אמינא סתירה דנקט קרא לא דבר הכתוב אלא בהווה וה"ה לכל ספק טומאה בכל מקום שנולדה דמסברא אין לטהר זו יותר מזו וסד"א דגזירת מלך כך היא בכל ספק טומאה הלכך איצטריך הלכתא להעמיד ספק טומאה ברשות הרבים אחזקתה דלא מחתינן ליה טומאה מספק ירושלמי דפירקין קמא מ"מ יש רגלים לדבר לפלגיא בגילה לחורבה ביום למבואות אפילות ביום שאלו את בן זומא מפני מה ספק הר"י טמא אמר לון סוטה מה היא נבעלה ולאי או ספק אמרו ליה ספק אמר להו מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רשות היחיד אף להלן ומה כאן דבר שיש בו דעת לישאל אף וכו' מכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל וכו' מיליהון דרבנן פליגין דמר רבי זעירא ור' יוסי בשם ר' יוחנן (ה) קטנה שזיתמה אין לה רגלין להאסר על בעלה והא תנינן כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא ברם הכא אע"פ שיש בו דעת לישאל ספיקו טהור ומפני מה ספק הר"ר טהור אמר להו מצינו שהליבור עושין את הפסח בטומאה בזמן שרובו של ציבור טמאים אם טומאה ולאית הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה וביום הכריתתא בתוספתא דמסכת טהרות פרק הגבילות השמוטות (ו) רשב"ג אומר מפני מה ספק הר"י טמא וספק הר"ר טהור מפני שאפשר לישאל ליחיד ולא אפשר לישאל לרבים: **ברשות** הרבים **ספיקו** טהור. מקשי' מפרק שני נזירין (נזיר דף נז.) דתנן שני נזירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם הוא שניהן מביאין קרבן טומאה וקדייק בגמרא ואמאי כל ספק טומאה מהיכא גמירי מסוטה מה סוטה בועל ונבעלת אף כל ספק טומאה בהר"י כגון דאיכא בי תרי אבל הכא שני נזירין והאי דקאיס גביהון הא תנתא הוי ליה ספק טומאה בהר"ר אלמא כל היכא דאיכא תלת חשיב ליה כהר"ר ת"ל הא דתנן בפרק האשה שהיא עושה לרבים (נדה ס:) שלש נשים שהיו ישיבות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות אמאי כיון דאיכא שלש הוה ליה כהר"ר מיהו מהתם לא קשיא מידי דלא דמי לשרץ דשרץ אפשר שלא נגע וטהור אבל התם אחת מהן ודאי טמאה שיצא הדם מגופה והיאך נטהר כולם ולא דמי אלא לשני שבילין (טהרות פ"ה מ"ה) אבל מפרק קמא דנדה (דף ב.) מקשינן דתנן כילד דיה שעתה היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות ופירשה וראתה היא טומאה וכולן טהורות ודייק בגמרא (דף ה:) טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמא מכדי דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור תרגמא כשהכרותיה נושאות אותה במטה דהויא לה יד הכרותיה סוף סוף הכרותיה והיא הויא שלש והוה ליה ספק טומאה בהר"ר ואמאי מטמינן לה ונראה דלא משכינן טומאה בהר"ר אלא היכא דספיקא היתה יכולה להיות גלויה לכל כגון הכא דנזיר ותשעה לפרדעים ושרץ אחד ביניהם (כתובות דף טו.) אבל הכא דנדה המגע ודאי הוא שנגעה במטה ואין שום ספק אלא אם ראתה או לאו ומקוש המקור מקוש סתר הוא ולא שייך למימר ביה הר"ר אפילו אם נולד ספק ראייתה ברשות הרבים אבל בהא איכא למתמה אמאי משוינן מטה כספק טומאה ברשות היחיד והא לא דמיא לסוטה דסוטה ודאי שרץ וספק מגע כגון בועל הוא השרץ וספק אם בעל אבל התם ודאי מגע וספק מעת לעת הוא שרץ דשמא לא ראתה ואגן לא יליפינן מסוטה אלא דדמי לסוטה דהא דבר שאין בו דעת לישאל ממעטינן הואיל ולא דמי לסוטה ועוד מניא בהדיא בתוספתא דטהרות פרק [הגבילות] השמוטות (פ"ו) נגע באחד בגילה ואינו יודע אם מי אם למחר עומד ונמצא מת רבי מאיר מטהר שספק רשות הרבים טהור אלמא דמסוטה גמירי אע"ג דהוי ודאי מגע וספק שרץ ותימה מאי שנא דמטהרינן דבר שאין בו דעת לישאל הואיל ולא דמי לסוטה ובכי האי גוונא ד) לא מטהרינן וי"ל דהכי הלכתא גמירי לה ת"ל עיקר הדבר שאין בו דעת לישאל נפקא לן מוהכשר אשר יגע בכל כדלקמן בשמעתין וכיון דגלי לן קרא דאיכא לפלוגי בין דבר שיש בו דעת לישאל לשאין בו דעת דדבר שיש בו דעת ספיקו טמא ולא פירש טומאתו היכן נלמוד סתום מן המפורש מסוטה דמפרש בו דוקא מקוש סתירה ואע"ג דמסיק אי מסוטה הוה אמינא דעת נוגע ומגיע אגב שיטפיה נקט ליה אי נמי הכי פירושו ואי הוה גלי לן קרא בסוטה דבשאין דבר שיש בו דעת לישאל הוה אמינא דעת נוגע ומגיע. ביום הכריתתא דנגע באחד בגילה וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ומודים חכמים לרבי מאיר שאם ראהו אי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק הר"ר אלמא דבין לרבנן בין לרבי מאיר אפילו בגילה משכינן ליה רשות הרבים וקשיא מהא דתנן במסכת טהרות פרק שמיני (מ"ג) המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בגילה ביום ומצא ביום של אחריו ספיקו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה אי מקצתו ספיקו טמא אלמא לילה חשיב לעולם כרשות היחיד ולעיל אייתינן נמי מירושלמי מ"מ יש רגלים לדבר לפלגיא בגילה לחורבה ביום למבואות אפילים ביום אלמא דפלגיא בגילה חשיב הר"י. בתוספתא דטהרות פרק ז' יש דברים בהר"ר ועשאום כהר"י קופה ט) בהר"י גבוה י' טפחים והטומאה בתוכו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכנים ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפושה על כתיפו וכבר תרומה כרוך בסיב או בגיר ונתן בתוכו ספק נגע ספק לא נגע טהור הכנים ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור בהר"ר גבוה י' טפחים וטומאה נתונה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא אלא בהר"ר גבוה י' טפחים וטומאה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר בנו של זה רוכב על כתיפיו ובנו של זה רוכב על ו) כתף אחד טהור ואחד טמא ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר היתה חבילה על כתיפיו והרוק מדובק בכותל למעלה מי' טפחים ספק הסיט ספק לא הסיט ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר שהיה ר' יעקב אומר כל שהוא למעלה מעשרה טפחים בהר"ר הרי הוא כהר"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו בהר"ר טהור ועוד מפרש התם דין נקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן ימות החמה משתעקר מבואה ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה ובפרק מי שמת (כ"ב דף קנג:) מפרש הא דאמרינן בימות החמה הר"ר לטומאה לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן:

ותו לרבי עקיבא בהונה מנא ליה. רש"י פי' דמקל וחומר לא יליף דאם כן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל וחומר דרבי ישמעאל א"כ כיון שנבעלה לפסול לה בעילה ודאית מנא ליה דפסולה לכהונה והא ביבמות בפרק אלמנה (דף סח:) יליפינן ליה מהאי קל וחומר ועוד הא ליכא למיפרך עליה מידי יש לומר הכא לית ליה קל וחומר משום דאי לא הוו כתיבי אלא תלתא קראי הוה אמינא חד לבועל וחד לנבעל וחד לכהונה דחמיר טפי כדפריך לרבי ישמעאל אבל גבי בעילת פסולין כתיבה תרומה בהדיא:

שכן

מה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל אף שרץ רשות היחיד ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל אף שרץ דבר שיש בו דעת לישאל ומכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור ו) ושאין בו דעת לישאל בין ברה"י בין ברה"ר ספיקו טהור ורבי ישמעאל א"ר עקיבא תרומה ומהדר ליה איהו כהונה ותו לרבי עקיבא כהונה מנא ליה וכי תימא כהונה לא צריכא קרא

שהרי

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה מכאן וכו' בשם ר"י קטנה. נ"ב עי' ביבמות סוף דף לג:

מוסף רש"י

ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל. אם נטמאה אם לאו, אף כל שיש בו דעת לישאל, כגון אדם ספק נגע בשרץ ספק לא נגע, דיש בו דעת שיכולין לשאלו אם נגע והוא אינו יודע, ספיקו טמא (פסחים יט:).

ו) [פסחים יט: נדה ד: ה:], ב) [ויקרא כא], ג) [פרק ו], ד) לא מדמינן לסוטה וי"ל כו'. רש"ל, ה) [בהר"ר. רש"ם], ו) ל"ל כתפיו,

אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונילף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב בסוטה ספק זונה ובתרומה הא ידעינן דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כב) כי תהיה לאיש זר כי תבעל לזר אצלה היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר ולר' עקיבא מהאי קרא נפקא לן ביבמות (ד' סח.) כל הפסולים דפסלי והנך נמי דלא תפסי בהו קידושין דכיון דלר' עקיבא אין קידושין תופסין בשום פסול לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל: **אלא לרבי עקיבא מרבעה קראי כתיבי.** יתיבי ג' נטומאה ואד ונטומאה ורבי עקיבא דרש וו"י הרי מרבעה: **וכהונה אתיא מקל וחומר.** ולא דרש וו"י. ופרכינן לר' שמעאל כיון דלא דרש וו"י ממאי דקרא לתרומה מדרש וכהונה אתיא בקל וחומר ואתו כולהו דילמא קרא לכהונה אתא דכיון דלא כתיב תרומה בהדיא אתא אמינא תרומה לא אתרבאי לאיסורא אלא כהונה הוא דאתרבאי דמתירא מיניה ותרומה שריא: **אמר לך מספיקנא.** דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטומאה דרבי בהן בעל ובועל דמחייב דבעל קמיתסרא להו כגון אם יגרשנה אסורה לבועל הילכך מקרא שניהם נמי למידי דמיתסר ביה מחייב (פ) לבעל אתי והיינו תרומה (ג) ולמעוטי כהונה שאין פסוק זה בא לאוסרה אלא לאחר מיתה דמחייב הא אסירא וקיימא להא מגרש לה והוא לה גרושה ואסורה לכהונה: **ורבי עקיבא.** דמצריך קרא לכהונה דומיא דבעל ובועל לית ליה ואי לא כתיב קרא יתירא לא הוה מרבינן אלא כהונה דמתירא דכל חד וחד קרא באנפי נפשיה הוא ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהכי: **ואי נמי אים ליה.** ומיתוקש קרא לתרומה אפילו הכי אתא וי"ו יתירא לכהונה ואע"ג דאיכא למילפה בקל וחומר ערה וכתב לה קרא: **אלא לאו שמע מינה.** הנשר אשר יגע דדבר שאין בו דעת לישאל הוא דנשר הוי נוגע הילכך שפקו טהור וכל טהור יאכל בשר דאייתי בטומאת הגוף דיש בו דעת לישאל בהוא קאמר לך שפיקו טמא: **דעת נוגע ומגיע.** בטומאת ונטומאת כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת בנבעל הטמאה. קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת בזה שנטמא אבל בטומאת לא בעינן דעת: **ומאחר דאין לו.** מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן (כ) דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטומאה: **ומה טבול יום.** אלא העריב שמשו: **שמוטר בחולין.** כלאמרינן ביבמות בהערל (דף עד:) תלתא קראי כתיבי טבל ועלה (ג) מותר לחולין ולמעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הניא בטומאה שהיא בת קרבן מותר בקדשים: **ברר שני שפסול בחולין.** דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים כמשמע דין הוא שיעשה ג' בתרומה ודיו ליבא למימר דאין ג' פוסל בו דא"כ מפרי' ק"ו והיכא דמפרי' ק"ו ל"א דיו. כל"ה. וא"ת תינח לרבנן אבל לר' טרפון דאית ליה דיו אפי' מפרי' ק"ו מאי איבא למימר. ר"ל דר' טרפון סבירא ליה כר' עקיבא דאמר ג' לחולין מן התורה וה"ה לתרומה ורביעי לקדש מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא. ע"ל היכא א"ר טרפון דאמרי' דיו [אף] דמפרי' ק"ו היכא דאשמעי' הק"ו חידוש אבל האי ק"ו דלא [אתי] אלא לגלויי מדרש הפסוק דאשמעי' מה שידע' מקרא לא אמרי' דיו. תיתי מטבול יום דשרץ. אדם שנגע [בשרץ] ראשון לטומאה הוא ולא אב [הטומאה] וכי טבל הוחר לחולין ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יוצא ונטהר והאי לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה ואשמעי' דכלי טבול יום פסיל ליה. ל"ה. מה לטבול יום דשרץ שכן נעשה במינו אב הטומאה אם היה נוגע כלי זה או אדם זה במת נעשה אב הטומאה (ד) אפי' על ידי מת דכתיב כל אשר יגע בו (הזב) [הטמא] יטמא ומהכא נ"ל טמא מת דמטמא אדם וכלים וע"כ בט"מ שי"ל טהרה במקוה [כתיב] דהא כתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וחטאו ורחץ במים דבר שיש לו טהרה נעשה אב הטומאה על ידי מגע המת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס דאין להם טהרה במקוה ואין נעשה במינם אב הטומאה וא"ת בהאי כבר נמי מצינו במינו אב הטומאה בכופת שאור שיחדה לישיבה טמא טומאת אוכלין אלמא יש במינו של כבר אב הטומאה דהא י"ל טומאת מדרס. וי"ל דשאני [החם] דכששימש [מעשה] עץ שימש אבל מ"מ לא מצינו במינו של כבר אב הטומאה. אבל ק' דאמרי' בפ' א"ר עקיבא דכלי חרס שאין לו טהרה במקוה אינו מטמא מדרס כדאיתא במסקנא החם וא"כ בכופת שאור שיחדו לישיבה למה מטמא מדרס כיון ג) שאינו

שכן עשה בה ספק זונה בזונה. תימה אמאי לא אמר כיון דטומאה הכמוב מספק מהיכא תיתי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר מי לא אמרי' מיכא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתות בית דין על ידו אבל לענין תרומה וכהונה הוה אמינא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא ממון קושיא זו דרשים חד מהני תלתא קראי ליבא והכי איתא התם תני ר' מאיר אומר שלש טומאות אמורות בפרשה אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה מלינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא אילו בת כהן שנישאת לישראל ונאנסה שאינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה אמר ר' אבין הכין איתאמרת אחת לבעל ואחת לבועל ואחת ליבא אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן ואם מת מוצלת ולא מתייבמת: **חד** לתרומה וחד לכהונה. אין להקשות וכי ספק חמור מן ודאי דאילו ודאי זינתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא בפ' אלמנה ביבמות (דף סח.) מרבינן מובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לה אם יגרשנה אסורה לבועל הילכך מקרא שניהם נמי למידי דמיתסר ביה מחייב (פ) לבעל אתי והיינו תרומה (ג) ולמעוטי כהונה שאין פסוק זה בא לאוסרה אלא לאחר מיתה דמחייב הא אסירא וקיימא להא מגרש לה והוא לה גרושה ואסורה לכהונה: **ורבי עקיבא.** דמצריך קרא לכהונה דומיא דבעל ובועל לית ליה ואי לא כתיב קרא יתירא לא הוה מרבינן אלא כהונה דמתירא דכל חד וחד קרא באנפי נפשיה הוא ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהכי: **ואי נמי אים ליה.** ומיתוקש קרא לתרומה אפילו הכי אתא וי"ו יתירא לכהונה ואע"ג דאיכא למילפה בקל וחומר ערה וכתב לה קרא: **אלא לאו שמע מינה.** הנשר אשר יגע דדבר שאין בו דעת לישאל הוא דנשר הוי נוגע הילכך שפקו טהור וכל טהור יאכל בשר דאייתי בטומאת הגוף דיש בו דעת לישאל בהוא קאמר לך שפיקו טמא: **דעת נוגע ומגיע.** בטומאת ונטומאת כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת בנבעל הטמאה. קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת בזה שנטמא אבל בטומאת לא בעינן דעת: **ומאחר דאין לו.** מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן (כ) דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטומאה: **ומה טבול יום.** אלא העריב שמשו: **שמוטר בחולין.** כלאמרינן ביבמות בהערל (דף עד:) תלתא קראי כתיבי טבל ועלה (ג) מותר לחולין ולמעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הניא בטומאה שהיא בת קרבן מותר בקדשים: **ברר שני שפסול בחולין.** דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים כמשמע דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ודיו ליבא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משמע כי חולין וקיימא לן (נב"ק דף כה.) **דהיכא דמיפרך קל וחומר לא אמרינן דיו: שכן אב הטומאה.** כגון טמא מת מו זב מו מגורע שהן בטומאתן אבות: מטבול

שהרי עשה בה ספק זונה בזונה תרומה נמי לא תיבעי קרא שהרי עשה בה ספק זונה כזונה אלא לר' עקיבא ארבעה קראי כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לכהונה וחד לתרומה ורבי ישמעאל תלתא קראי כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וכהונה אתיא בקל וחומר ורבי ישמעאל ממאי דאיצטריך קרא לתרומה וכהונה אתיא בקל וחומר דילמא כי אצטריך לכהונה ותרומה שריא אמר לך מסתברא דומיא דבעל ובועל מה בעל ובועל מחיים אף תרומה נמי מחיים לאפוקי כהונה דלאחר מיתה ור"ע דומיא דבעל ובועל לית ליה ואי נמי אית ליה [פ]מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא אמר רב גידל אמר רב דבר שיש בו דעת לישאל ואין בו דעת לישאל מהאי קרא נפקא [ג]והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ספק טמא וספק טהור יאכל אימא סיפא [ג]והבשר כל טהור יאכל בשר ודאי טהור הוא דיאכל בשר הא ספק טמא וספק טהור לא יאכל אלא לאו שמע מינה כאן שיש בו דעת לישאל כאן שאין בו דעת לישאל ואיצטריך דרב גידל אמר רב ואיצטריך למיגמר מסוטה דאי מדרב הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים איצטריך למיגמר מסוטה ואי מסוטה הוה אמינא עד דאיכא דעת נוגע ומגיע צריכא: בו ביום דרש רבי עקיבא וכל כלי חרש כו': ומאחר דאין לו למה טמא אמר רב יהודה אמר רב מן התורה אין לו מדין קל וחומר יש לו ומה טבול יום שמותר בחולין פוסל בתרומה ברר שני שפסול בחולין אינו דין [ד]שיעשה שלישי בתרומה איכא למיפרך מה לטבול יום שכן אב הטומאה לטמא

א מ"י פי"ח מהל' מאכלות הטומאה הל"ג:

תוס' שאנץ (המשך)

במינו טהרה במקוה אין במינו אב הטומאה דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה וא"כ היכי מטמא מדרס א"כ צ"ל ע"כ שכלי עץ מינו הוא לפי ששניהן גידולי קרקע וא"כ למה [לא] יחשוב [במין] מין ככר כיון שיש במינו של גידולי קרקע וא"כ מצינו בככר דעושה אב הטומאה. וי"ל דמ"מ כיון שלא מצינו מין ככר שהוא אוכל שיש במינו אב הטומאה לא חשיב ליה מינו. א"נ י"ל דיכול לומר דכופת שאור וכלי עץ שניהם דומין זה לזה שאינם ראויין לאכול ועוד דשניהם גידולי קרקע אבל ככר נהי דהוי גידולי קרקע מ"מ ראוי הוא לאכול משא"כ בכופת שאור א"כ לא מצינו שמינו של ככר [ויהיה] אב הטומאה: סבור יום יוכיח שאין כלי שטף הראוי לטבילה מטמא מאוירו וקא פסיל תרומה. ל"ה. הצד השוה שבהן שמטמאין ופוסלין בתרומה כ"ש ככר שני שפוסל בחולין שיפסול. ה"ג רש"י ופ' הצד השוה צריך למצוא חומרא שזה לחלות בו טעם פסול תרומה ומהו הצד השוה שבהן שבהן טבול יום איקרי טמא דכתיב ובא השמש וטהר מכלל דעד השתא טמא ורת"ם [כתב] דילפי' ליה דאיקרי טמא מחילול חלול. כדאמר פ' הנשרפין. ופ"ה וכלי חרס איקרי טמא דכתיב תנור וכירים יותץ טמאים הם וכ"ש דככר שני ז) שפוסל בחולין שיהוא טמא ואסור בחולין שיפסול בתרומה. פ"ה דה"ג אבל בכל הספרים כתיב הצד השוה שבהן שמותרין בחולין ופוסלין בתרומה ולהאי לישנא אין אדם יכול לפי' איזהו כלי חרס שמותר בחולין ופוסל בתרומה. ובדורוק גדול י"ל כלי חרס המוקף צמיד פתיל שמציל על החולין שבתוכו ואינו מציל בתרומה. והרבה נענגועין ותשובות ובטול שיטת התלמוד יש בדבר. חדא דלא אשכחן דכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאינו מציל בתרומה דבמסכת חגיגה אמרי' אין חטאת ניצלת בצמיד פתיל אבל תרומה לא תני בה. ועוד אפי' אמרי' דאינו מציל אין זה פסול בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא דאינו מגין ומאליה היא נטמאת מאהל המת ומאי קאמר ופוסלין בתרומה. ועוד כל הצד השוה שבתלמוד שבא ללמוד חומר צריך שיהא הצד השוה חמור וזה הוי קל דקאמר הצד השוה שבהן שמותרין בחולין ואין שיטה זו בכל התלמוד לכ"ג דגרסי' הצד השוה שבהן

ז) [פסחים יח: וש"נ], ח) ולמעוטי כהונה אלמ"ה פסול זה כו'. רש"ל, ט) [וע"ש ברש"י שהאריך עוד כזה],

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר לן וכו' ממיים דבעל אמי: (ב) ד"ה ומאחר וכו' לר' יוחנן פריך דקאמר: (ג) ד"ה שמוטר בחולין וכו' ועלה אוכל בחולין ומעשר:

תוספות שאנץ

תרומה נמי לא תיבעי לך שהרי עשה בה ספק זונה כזונה. משמע מהכ' דזונה אסורה בתרומה וה"נ משמע ביבמות פ' ד' אחין גבי שני אחין שקידשו ב' נשים ובשעת כניסה לחופה החליפו נשותיהן זה לזה וקאמר בגמ' אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלות בתרומ' דבי נשא אלמא משמע דזונה אסורה לאכול בתרומה וכן משמע בפ' החולץ גבי הכל מודים הבא על חייבי כריתות שבנה פגום וקאמר בסמוך וכי תימא איכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ה"נ (לימא) [כלומר] גבי בא על חייבי כריתות דמתחללת דכיון דנבעלה עשאה זונה משמע דהויא דומיא דאלמנה שמתחללת ואסורה לכהונה ה"נ זונה אסורה בתרומה וה"נ משמע בפ' האשה רבה דאמר התם לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת משמע הא לתרומה לא. וא"ת ומהיכא נפקא לן דזונה אסורה בתרומה דלא אשכחן (בתרומ') [בקרא] אלא איסור כהונה. וי"ל דנפקא לן מדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר ודרשי' פ' אלמנה לכהן גדול כיון שנבעלה לפסול בה פסולה מן התרומה כיון שנבעלה לזר אצלה ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר (ל"ה. אלא) ולר"ע דס"ל דאין קידו' תופסין בחייבי לאוין בשום פסול לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל. [ל"ה] (ג' קראי כתיבי): מה בעל ובועל מחיים. פ"ה דמחיים דבעל קא מחסר להו כגון שאם יגרשנה אסורה לבועל. הלכך מקרא ג' [נמי] למידי דמחסר ביה מחיים דבעל אתי והיינו תרומה למעוטי כהונ' שאין פסוק זה בא לאסרה אלא לאחר מיתה דמחיים הוה ליה

אסירא וקיימא דאי מגרשה הויא גרושה ואסורה לכהונה. ל"ה: ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ספק טמא ספק טהור יאכל. וליכא למימר ודאי טמא הוא דאיכא לאו הא ספק טמא ליכא לאו כי אם עשה דהא יש לנו לומר דכיון דמפקי' ליה מאיסורא אוקימנא אהתיריא: ה"א עד דאיכא דעת נוגע ומגיע. במיטמא ומטמא כסוטה דיש בה דעת ויש נמי דעת בבועל המטמא קמ"ל דרב גידל: ומאחר דאין לו. מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן דאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמא. ל"ה: ומה טבול יום שמותר בחולין. כדאמר בהערל ג' קראי כתיבי טבל ועלה [ד] לחולין דכתיב כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים [במשמע] דין הוא שיעשה ג' בתרומה ודיו ליבא למימר דאין ג' פוסל בו דא"כ מפרי' ק"ו והיכא דמפרי' ק"ו ל"א דיו. כל"ה. וא"ת תינח לרבנן אבל לר' טרפון דאית ליה דיו אפי' מפרי' ק"ו מאי איבא למימר. ר"ל דר' טרפון סבירא ליה כר' עקיבא דאמר ג' לחולין מן התורה וה"ה לתרומה ורביעי לקדש מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא. ע"ל היכא א"ר טרפון דאמרי' דיו [אף] דמפרי' ק"ו היכא דאשמעי' הק"ו חידוש אבל האי ק"ו דלא [אתי] אלא לגלויי מדרש הפסוק דאשמעי' מה שידע' מקרא לא אמרי' דיו. תיתי מטבול יום דשרץ. אדם שנגע [בשרץ] ראשון לטומאה הוא ולא אב [הטומאה] וכי טבל הוחר לחולין ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יוצא ונטהר והאי לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה ואשמעי' דכלי טבול יום פסיל ליה. ל"ה. מה לטבול יום דשרץ שכן נעשה במינו אב הטומאה אם היה נוגע כלי זה או אדם זה במת נעשה אב הטומאה [ד] אפי' על ידי מת דכתיב כל אשר יגע בו (הזב) [הטמא] יטמא ומהכא נ"ל טמא מת דמטמא אדם וכלים וע"כ בט"מ שי"ל טהרה במקוה [כתיב] דהא כתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וחטאו ורחץ במים דבר שיש לו טהרה נעשה אב הטומאה על ידי מגע המת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס דאין להם טהרה במקוה ואין נעשה במינם אב הטומאה וא"ת בהאי כבר נמי מצינו במינו אב הטומאה בכופת שאור שיחדה לישיבה למה מטמא מדרס כיון ג) שאינו

ז) ל"ל אוכל בחולין ומפסר. ככר שני שפסול בחולין דכתיב כו'. ח) ל"ל תלמר בלוכל שאינו נעשה אב הטומאה אפי' כו'. ג) ל"ל שאין לו טהרה במקוה אינו מטמא טומאת מדרס וע"כ ל"ל משום דכלי עץ מינו הוא לפי ששניהם גידולי קרקע [וכל שם במינו טהרה במקוה מטמא מדרס וכמו דאמרינן שם גבי מפק ע"ש] וא"כ למה לא יחשוב מין ככר כיון דשניהם גידולי קרקע כו'. ה) ל"ל דפסיל עפי' מטבול יום שהוא כו'. ד) ל"ל דפסיל עפי' מטבול יום שהוא כו'. ה) ל"ז הוא בגליון הגהות על הגהות מרדכי שבת פ' פירה תש"ס. ו) נקטינא ממה שהיה הוא"ל ולכו הוא לענין אחר כדאמר מטמא מדות בגלי חרס אלמ"ה בשנקר טהור למפרע מ"מ כו'. ז) לימד על הנשר שעשון הערב שמש והרי הוא אומר מזב וכל כו' כל"ל וכ"ה שם. ח) ומתרמיתיתו ותקנה עומתה שפקה שניה ותקנה טהורה פנים מדשות נאו לכאן כל"ל וכ"ה שם וע"ש.